

Sezaryen Ameliyatında, Anestezi Yöntemi İle Gebelerin Eğitim Düzeyinin İlgisi Var Mı?*

Is There a Relationship Between the Choice of Anesthesia Method and the Education Level of Pregnant Women in Cesarean Section?

Harun Özmenⁱ, Bahar Aydınⁱⁱ, Serkan Çitilcioğluⁱⁱⁱ, Lale Titiz^{iv}, Didem Derici^v, Serkan Doğru^{vi}

ⁱ Öğr.Gör.Dr, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Mersin Şehir Eğitim, Araştırma Hastanesi, Anestezi ve Reanimasyon Kliniği, <https://orcid.org/0000-0002-0392-9099>

ⁱⁱ Doç. Dr, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Mersin Şehir Eğitim, Araştırma Hastanesi, Anestezi ve Reanimasyon Kliniği, <https://orcid.org/0000-0002-7062-3137>

ⁱⁱⁱ Uz.Dr, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Adana Şehir Eğitim, Araştırma Hastanesi, Anestezi ve Reanimasyon Kliniği <https://orcid.org/0000-0003-4985-6291>

^{iv} Uz.Dr, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Mersin Şehir Eğitim, Araştırma Hastanesi, Anestezi ve Reanimasyon Kliniği <https://orcid.org/0000-0001-6142-1552>

^v Doç.Dr, Mersin Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Biyoistatistik AD, <https://orcid.org/0000-0001-7709-6133>

^{vi} Doç. Dr, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Mersin Şehir Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Anestezi ve Reanimasyon Kliniği, <https://orcid.org/0000-0003-1400-7628>

ÖZET

Amaç: Sezaryen cerrahisinde santral blokların kullanılması, anestezi risklerini azaltarak daha güvenli anestezi uygulanmasını sağlamaktadır. Annenin eğitim düzeyi kadar anadilinin anestezi yöntemini belirlemede etken olabileceği düşünülmektedir. İyi anlatılmış anestezi uygulaması, annenin doğru tercih yapması ile anestezi ekibine olumlu katkı sunacak ve sezaryen anestezisi uygulamasının çok daha güvenli hale gelmesini sağlayabilecektir. Çalışmamızda sezaryen ameliyatı geçirecek gebelerde eğitim düzeyinin anestezi tercihinin etkisinin araştırılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Retrospektif olarak 2017-2020 arasında sezaryen ameliyatı geçirmiş 4500 gebenin dosyası tarandı. Bunlardan eğitim ve tıbbi verilerine tam ulaşılan 3998'nin bilgileri kayıt altına alındı. Hastaların yaş, eğitim durumu, Türkçe bilip bilmemeleri, sezaryen endikasyonları, anestezi tercihleri (Genel Anestezi: GA, Rejyonal Anestezi (Spinal Anestezi): RA) kayıt altına alındı.

Bulgular: Elektif sezaryen ameliyatına alınan gebelerin eğitim düzeyi ile anestezi yöntemi seçimi (GA, RA) arasında istatistiksel anlamlı fark saptanmadı.

Sonuç: Anestezi öncesi muayenede gebelere yapılan bilgilendirme sonrası gebenin eğitim durumunun anestezi seçimini etkilemediği, elektif sezaryen uygulamasında daha çok spinal anestezi tercih edildiği ve uygulandığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelime: Sezaryen, Spinal anestezi, Genel anestezi, Eğitim

ABSTRACT

Objective: The use of central blocks in cesarean section surgery, reduces the risks of anesthesia and ensures safer anesthesia. It is thought that mother's education level may be a factor in determining the anesthesia method. A well-explained anesthesia application will make a positive contribution to the anesthesia team with the mother making the right choice and will make the cesarean section anesthesia application much safer. In our study, it was aimed to investigate the effects of education level on the preference of anesthesia in pregnant women who will undergo cesarean section.

Method: The files of 4500 pregnant women who had undergone cesarean section between 2017- 2020 were reviewed retrospectively. Of these, the information of 3998, whose educational and medical data were fully accessed, were recorded. The patient's age, education level, cesarean section indications and anesthesia preferences (General anesthesia:GA, Regional anesthesia (spinal anesthesia:RA) were recorded.

Results: When the choice of anesthesia (GA, RA) and variables were evaluated, no statistically significant difference was found, in terms of education level.

Conclusion: After informing the pregnant women in the pre-anesthesia examination, it was concluded that the educational status of the pregnant did not affect the choice of anesthesia, and that spinal anesthesia was preferred and applied more in elective cesarean section.

Key words: Cesarean section, Spinal anesthesia, General anesthesia, Education

* Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi 2023; 13 (2):394-398

DOI: 10.31020/mutfd.1281436

e-ISSN: 1309-8004

Geliş Tarihi – Received: 11 Nisan 2023; Kabul Tarihi - Accepted: 25 Mayıs 2023

İletişim - Correspondence Author: Harun Özmen <hrnozmn@gmail.com>

Etik Kurul Onayı: Mersin Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu (Tarih: 31.3.2021, Sayı: 2021/270)

Giriş

Doğum anestezisi sadece annenin değil doğacak bebeğin de optimal koşullarda güvenliğinin sağlanması gereken ve işlem sonunda hasta ile beraber ailesinde hoşnutluğun en üst seviyede olması beklenen anestezi türüdür. Bununla beraber annenin mevcut gebelik durumu ve beraberinde taşıdığı riskler kadar bebeğin doğum öncesi gelişimi ve son durumu, sezaryen (C/S) cerrahisinde genel ve rejyonel anestezi seçimine etki eder.^{1,2} Son yıllarda rejyonel anestezi uygulamaları hastanın eğitim ve gelir düzeyi ile ilişkilendirilmektedir. Bunun yanında uygulama sırasında hastanın bilincinin açık olması, aspirasyon riski ve yenidoğan için solunum depresyonunun olmaması, uterus atonisi gibi istenmeyen sonuçlara yol açmaması ile giderek artan oranda genel anesteziye oranla rejyonel anestezi tercih edilmektedir.²⁻⁴ Sezaryen cerrahisinde rejyonel anestezi kullanılması, anestezi risklerini azaltarak daha güvenli anestezi uygulamasına olanak sağlamaktadır.⁴ Son dönemde, kadınların eğitim düzeyinin artmasının sonucu ve sosyal medya yolu ile de anne adaylarının bu konuda bilinçlendiği görülmektedir. Bu çalışma ile C/S ameliyatı geçirmiş gebelerde eğitimin anestezi tercihinin etkisinin araştırılması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntemler

Çalışma için Mersin Şehir Eğitim Araştırma Hastanesi Başhekimliği ve Mersin Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (2021/ 270 sayılı karar) izin alındı. Helsinki Deklerasyonu prensiplere uygun olarak retrospektif olarak planlanan çalışma için hastane bilgi yönetim sistemi üzerinden 2017 ve 2020 yılları arasında COVID-19 pandemisi öncesi C/S ameliyatı olmuş gebelerden 4500' üne ait olan dosyalar tarandı. Eğitim düzeyi verilerine ulaşılmayan hastalar çalışma dışı bırakıldı, ayrıntılı bilgilendirilmiş onamları alınmış 3998 gebenin kayıtları incelendi. Çalışma 01.05.2021- 01.06.2022 tarihleri arasında yürütüldü.

Sezaryen uygulanan gebelerin içinde ölü fetüs endikasyonlu ve 18 yaş altı C/S olan gebeler çalışma dışı bırakıldı. Gebelerin yaş, anestezi yöntemi, Genel Anestezi (GA), Rejyonel Anestezi-Spinal Anestezi (RA), eğitim durumu, C/S endikasyonları, operasyonun acil/elektif oluşu incelenip kayıt altına alındı.

Sayısal ve kategorik değişkenlerin analizinde Statistica v.13.3.1 bilgisayar programı kullanıldı.

Bulgular

Hastalarda %70,8 (n=2832) rejyonel anestezi ve %29,2 (n=1166) genel anestezi tercih edilmişti. C/S uygulanan gebelerin % 60,4'ü (n=2418) acil şartlarda, % 39,6'sı (n=1580) elektif koşullarda ameliyata alınmıştı. Anestezi yöntemine göre C/S endikasyonlarının ve acil, elektif vakaların dağılımı **Tablo 1'** de gösterilmiştir. Yapılan analiz sonucu, C/S uygulanan hastaların yaş ortalaması 28,98±6,12 idi ve rejyonel anestezi ve genel anestezi grupları arasında istatistiksel anlamlı farklılık bulunmadı. Yine seçilen anestezi yöntemine göre tüm hastaların eğitim düzeyleri incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadı. Elektif C/S uygulanan hastaların öncesinde anestezi polikliniğinde muayeneleri yapıp, anestezi şekli konusunda bilgilendirildiği için acil C/S dışında elektif C/S uygulanan hastaların eğitim düzeyleri incelendi. Elektif alınan C/S hastalarının eğitim durumları ve anestezi yöntemi seçimleri de incelendiğinde gruplar arasında fark bulunamadı (**Tablo 2**).

Tablo 1. C/S endikasyonları ve anestezi yöntemleri

C/S Endikasyonu	Spinal A (%)	Genel A (%)	P
C/S doğum (eski C/S)	1851(65,5)	624 (54,0)	<0,05*
Anormal plasenta	25 (0,9)	39 (3,4)	<0,05*
Malprezantasyon	175 (6,2)	90 (7,8)	0,066
CPD	167 (5,9)	73 (6,3)	0,622
Fetal distres	381 (13,5)	241 (20,8)	<0,05*
Diğer (ex fetüs, sürmatürasyon, Çoğul gebelik, annede sis. hast. Makrozomi, İUGG, Maternal malignite, EMR vs)	417 (14,7)	209 (18,1)	0,009*
Acil C/S	1639 (57,88)	779 (66,80)	<0,05*
Elektif C/S	1193 (42,12)	387 (33,20)	<0,05*

C/S: Sezaryen, İUGG: İnter uterin gelişme geriliği, EMR: Erken membran rüptürü, CPD: Baş pelvis uyumsuzluğu

Tablo 2. Anestezi Yöntemi ve Gebelerin eğitim durumları

Elektif ve Acil C/S Uygulanan Gebeler		Anestezi Yöntemi		P
		Spinal n (%)	Genel n (%)	
Eğitim Durumu	Okur yazar değil	554 (20,3)	269 (23,8)	0,121
	Okur yazar	210 (7,7)	97 (8,6)	
	İlkokul	997 (36,5)	404 (35,8)	
	Ortaokul/İlköğretim	382 (14,0)	145 (12,9)	
	Lise	361 (13,2)	138 (12,2)	
	Önlisans	74 (2,7)	30 (2,7)	
	Lisans	137 (5,0)	40 (3,5)	
	Yüksek Lisans	18 (0,7)	5 (0,4)	
Elektif C/S Uygulanan Gebeler		Anestezi Yöntemi		P
	Spinal n (%)	Genel n (%)		
Eğitim Durumu	Okur yazar değil	172 (14,9)	55 (14,9)	P<0.05
	Okur yazar	96 (8,3)	34 (9,2)	
	İlkokul	408 (35,4)	143 (38,8)	
	Ortaokul/İlköğretim	188 (16,3)	58(15,7)	
	Lise	173 (15,0)	59 (16,0)	
	Önlisans	36 (3,1)	8 (2,2)	
	Lisans	70 (6,1)	11 (3)	
	Yüksek Lisans	8 (0,7)	1 (0,3)	

(P<0.05 Chi-square test)

Tartışma

Elektif olarak C/S uygulanan gebelerde eğitim düzeyinin anestezi yöntemi seçiminde belirleyici olmadığını gördük.

Gebelikte, hava yolu ödemi, diyafragma elevasyonu, artmış oksijen tüketimi, gebelik ilişkili immün değişiklik gibi fizyolojik adaptasyonların gebelerde hipoksiye toleransı azalttığı bilinmektedir. Anestezi tipi, tıbbi endikasyonlar ve kontrendikasyonlar ile birlikte hasta tercihinin göre belirlenir.² Giderek artan şekilde anestezi seçiminde eğilim, uygun endikasyon, hasta tercihi, hekim tercihinin bağlı olarak rejyonel anestezi yönündedir. Spinal anestezi, genel anesteziye göre daha düşük mortalite ve morbidite oranlarına sahip olması nedeniyle son yıllarda daha sık kullanılmaktadır.³⁻⁵ Anne eğitim düzeyinin obstetrik uygulama ve anestezi tercihinin etkisinin olduğuna dair çok çeşitli sonuçlara ulaşılmış çalışmalar yapılmıştır.

Çalışmamızın sonuçları, geçirilmiş C/S öyküsü olması ve elektif C/S durumunda daha çok spinal anestezi tercih edilirken, acil C/S, anormal plasenta, fetal distres ve diğer tanılarda daha çok genel anestezi tercih edildiğini gösterdi. Elektif planlanan C/S uygulamalarında eğitim düzeyinin anestezi yöntemi seçimi üzerine etkisi yoktu. Çalışmamızda poliklinikte bilgilendirilen her eğitim seviyesinden elektif C/S uygulanan hastanın daha çok rejyonel anestezi tercihi yaptığını gördük.

Sönmez ve ark. yaptıkları çalışmada normal doğum ile sezaryen tercih eden annelerin ailelerinin gelir düzeyi ve annenin eğitim düzeyi açısından fark bulamamışlardır.⁶ Ardic'ın 500 gebe üzerinde yaptığı çalışmada ise üniversite mezunu annelerde daha çok sezaryen anestezisini tercih ettiği görülmüştür.⁷

Tekeli ve ark.nın ameliyathane çalışanı çoğu doktor (%78'i uzman ve asistan doktor) ve bir kısmı sağlık çalışanı olduğu bildirilen, herhangi bir nedenle cerrahi geçirmiş olan personelin anestezisi yöntemi tercihlerinin belirlendiği çalışmasında, özellikle eğitim düzeyi üniversite seviyesinde olan grubun %51'inin rejyonel anestezisi yöntemlerini tercih ettiği ortaya çıkmıştır.⁸ Turan, 670 hasta üzerinde yaptığı, anestezisi uygulamasını sorguladığı çalışmasında hastaların anestezisi yöntemlerini bilme ile eğitim durumu arasında anlamlı fark bulmuştur. Lise ve altı eğitim düzeyindeki hastaların %35,2'si, üniversite mezunu olanların ise %58,8'i anestezisi yöntemlerinin hepsini bildiği belirlenmiştir. Bunu da hastanın anestezisi yöntemi seçimine doğrudan etkisi olacağı şeklinde yorumlamıştır.⁹ Vatansever ve ark.nın, kadınların doğum şekline karar verme durumlarını incelediği çalışmada, ilk gebeliğini yaşayan annelerin içinde sezaryen anestezisi tercih edenlerin içinde %31,2 ile en çok üniversite mezunlarının olduğu görülmüştür. Bunun yanında ilköğretim eğitim seviyesindeki grubun %72 sinin normal doğumu tercih ettiği görülmektedir. Eğitim düzeyinin artması sezaryen tercihinde, ameliyat ve ağrı algısını arttırmasıyla etkili olabileceği şeklinde yorumlanmıştır.¹⁰

Alkazan'ın yaptığı çalışmada ise anestezisi tercihinin yönlendirilebilir olup olmadığı incelenmiştir. Bu çalışma ayrıntılı inceleme yapması bakımından çalışmamıza benzemektedir. Çalışmada veriler analiz edildiğinde anestezisi tercihinde hastaların eğitim düzeyleri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Bu çalışmada hastaların %70 nin lise eğitiminden daha düşük eğitim düzeyinde olması dikkat çekicidir ve eğitimin anestezisi tercihinin etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır.¹¹

Başar ve ark. ile Ergöl'ün çalışmalarında doğum tercihinde, farklı eğitim düzeylerindeki anneler arasında normal vajinal doğum ve sezaryen tercihi arasında bir fark görülmemiştir.^{12,13}

Sonuç

Çalışmamızda gebenin eğitim durumunun anestezisi seçimini etkilemediği ve deneyimli hekimlerce gebelerin eğitim durumuna bakılmaksızın spinal anestezisi konusunda bilgilendirme yapıldıktan sonra uygulandığı görülmüştür. Doğum anestezisi seçiminde hastaya, cerraha, bebeğe ve anesteziste ait seçim kriterleri olmakla birlikte seçimde eğitim seviyesi ne olursa olsun doğru, anlaşılır ve güvenilir üslup ile yapılan açıklamalar sonucunda anestezisi seçiminin rejyonel anestezisi yönünde oluşması sağlanabilir. Böylece kendini güvende ve emin ellerde hisseden gebe daha az anestezisi riski ile sezaryen doğum sürecini sonlandıracaktır.

Kısıtlılıklar

Preoperatif muayenede sezaryen anestezisine dair hasta bilgilendirme broşürü olmaması, bilgilendirmenin standardize edilme koşullarının bulunmaması.

Bilgi

Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir. Herhangi bir fondan ya da finans kaynağından destek alınmamıştır. Bu çalışma Türk Anestezisi Ve Reanimasyon Derneği 55. Ulusal Kongresinde Sözlü Bildiri olarak sunulmuştur.

Etik Onay

Mersin Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 2021/ 270 sayılı karar ile 31.3.2021 tarihinde izin alınmıştır.

Araştırmacı Katkı Oranı Beyanı

Harun Özmen: Fikir, tasarım, danışmanlık/denetleme, veri toplama ve işleme, kaynak taraması, makale yazımı.

Bahar Aydınlı: Fikir, tasarım, danışmanlık/denetleme, veri toplama ve işleme, makale yazımı, eleştirel inceleme.

Serkan Çitilcioğlu: Veri toplama ve işleme.

Lale Titiz: Veri toplama ve işleme.

Didem Derici: Analiz ve yorum.

Serkan Doğru: Analiz ve yorum.

Kaynaklar

1. Eslami J, et al. The potential beneficial effects of education and familiarity with cesarean section procedure and the operating room environment on promotion of anxiety and pain intensity: A randomized controlled clinical trial. *J Educ Health Promot* 2020;28(9):240.
2. Afolabi BB, Lesi FE, Merah NA. Regional versus general anaesthesia for caesarean section. *Cochrane Database Syst Rev* 2006;18;(4):CD004350.
3. Açikel A, et al. Comparison of Patient Satisfaction Between General and Spinal Anaesthesia in Emergency Caesarean Deliveries. *Turk J Anaesthesiol Reanim* 2017;45(1):41-46.
4. Kayaaltı S. Sezaryende Uygulanan Anestezi Tekniklerinin ve Yenidoğan Apgar Skoru Üzerine Etkili Faktörlerin Retrospektif Analizi. *JARSS* 2020;28(3):194-202.
5. Şahintürk H. Sezaryen planlanan gebelerde anestezi tercihlerini etkileyen faktörler. *Uzmanlık Tezi*, Ankara, 2012.
6. Sönmez CI, Sivaslıoğlu AA. Gebe Kadınların Doğum Şekli Tercihi ve Bunları Etkileyen Faktörler. *Konuralp Tıp Dergisi* 2019;11(3):369-76.
7. Ardic C. Role of mother education level in delivery method preference. *Fam Pract Palliat Care* 2018;3(1):28-32.
8. Tekeli AE, et al. Anesthesia Preferences of Operating Room Staffs in Turkey. *Van Tıp Derg* 2020;27(1):87-92.
9. Turan E. Ameliyat geçirecek hastaların anestezi hakkındaki düşüncelerinin değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul, 2018.
10. Vatansever Z, Okumuş H. Gebelerin Doğum Şekline Karar Verme Durumlarının İncelenmesi, Doğum Şekli Kararı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi* 2013;6(2):82-7.
11. Alkazan Ş. Anestezi tercihi yönlendirilebilir mi? *Uzmanlık Tezi*. Aydın, 2010.
12. Başar F, Yeşildere S H. Women's choice of delivery methods and the factors that affect them. *Journal of Current Researches on Health Sector* 2018;8(1):59-74.
13. Ergöl Ş, Kürtüncü M. Bir Üniversite Hastanesinde Kadınların Sezaryen Doğum Tercihlerini Etkileyen Faktörler. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 2014;1(3):26-34.